

בספר החיים

מה גורם לאדם לרצות לתרום כליה לאדם בלתי מוכר, ואיך נולד ארגון שכל כולו מתנת חיים - מתנת חיים? שיחה מרגשת ערב ראש השנה עם הרבנית רחל הבר תחי, אלמנתו של הרב אברהם ישעיהו הבר ז"ל, הממלאת את מקומו בראש ארגון 'מתנת חיים' לתרומות כליה

דבי ליפקין

הרבנית רחל הבר מעידה שלא היה כלל רמז לבאות. "גדלתי ברחוב פנים מאירות בירושלים ולמדתי במוסדות 'בית יעקב'. כשהייתי בת תשע-עשרה וחצי נישאתי לבחור ישיבה. הייתי ועודני מורה מחנכת בבית ספר יסודי ובעבר שימשתי גם מדריכה פדגוגית. לא חלמתי ולא דמיינתי שהמשך החיים שלי יהיו כל כך מיוחדים, על זה אני אומרת 'קל נורא עליה' - הקב"ה בונה לכל אחד ואחת מאיתנו את עלילת החיים".

כאן הרבנית הבר מפוצצת את הענן המושלם בשיתוף בהתמודדות קשה מנשוא. "בשנים הראשונות לאחר שהתחתנו לא נולדו לנו ילדים. לאחר קרוב לשש שנים נולד בנו נתנאל, שנקרא כך על שם המתנה הגדולה שקיבלנו מהקב"ה. שלוש-עשרה שנים הוא היה בן יחיד, תפילות רבות וטיפולים בארץ ובעולם פעלו שלכבוד בר המצווה של נתנאל נולדה לנו ברוך ה' בת נוספת, חני. "בעלי היה איש חינוך, עבד בכמה ישיבות ואף ניהל תלמוד תורה גדול בשכונת הר נוף בירושלים. עם זאת, לבעלי הייתה זיקת הבנה מיוחדת לרפואה, ובעקבות מה שעברנו הוא צבר הרבה ידע וניסיון והחל לשמש יועץ פוריות באופן לא רשמי כשבמהותו היה ונשאר תמיד אדם תורני".

במלאת לו ארבעים ושתיים, שלוש שנים אחרי שנולדה בתם היחידה, החל הרב הבר לחוש שלא טוב. הרבנית הבר משחזרת: "אני לא זוכרת את הסימנים בפירוט, רק שהאירועים התרחשו בקצב מסחרר. לאחר בדיקות, בעלי אובחן כסובל מאי ספיקת כליות ברמה קיצונית, ומיד החלו לבצע טיפולי דיאליזה.

"החיים שלנו התהפכו פתאום. ברגע אחד הפך בעלי מאיש עסוק ופעיל לאדם שתלוי במכונה. היה עלי להתחבר למכונת דיאליזה שלוש פעמים בשבוע, למשך ארבע שעות בכל פעם. זה אילץ אותנו לעזוב את עבודותינו ולשנות לגמרי את ההתנהלות היומיומית, אך המהות נשארה זהה. בעלי המשיך להעניק מתנות חיים גם במכון הדיאליזה, כי כל חייו היו בשביל ולטובת הזולת".

הרבנית הבר מסבירה שכיוון שכל בני המשפחה נפסלו לתרומת כליה, הפיתוח והמודעות הרפואית בארץ דאז לא נתנו את האפשרות לנסות למצוא כליה אצל אדם זר. "אנשים היו נוסעים לחו"ל אך זו הייתה פעולה לא בטוחה בכלל ויקרה מאוד. היינו אבודים, תרנו בקדחתנות אחר תורם מהארץ דווקא כיוון שהיה חשוב לנו לעבור את התהליך בצורה מבוקרת. זה היה כקול קורא במדבר, אך לא התייאשנו. לא בזבזנו אנרגיות על שמירת סוד, שוחחנו עם מכרים וחברים וניסינו למצוא מזור. בשלב מסוים חבר של בעלי החליט לבדוק התאמה, וברוך ה' נמצא שהוא אכן יכול לתרום לבעלי כליה".

ארגון נולד

אחרי ההשתלה, הרב הבר לא ידע איך להשיב לחברו כגמולו. הרבנית הבר אומרת שהם הרגישו שזו מתנת חיים כפשוטה, נתינה מכל הלב שאין איך 'לשלם' עליה. "

"החיים שלנו התהפכו פתאום. ברגע אחד הפך בעלי מאיש עסוק ופעיל לאדם שתלוי במכונה. היה עלי להתחבר למכונת דיאליזה שלוש פעמים בשבוע, למשך ארבע שעות בכל פעם. זה אילץ אותנו לעזוב את עבודותינו ולשנות לגמרי את ההתנהלות היומיומית"

"מה המניע שלך לתרום?" שאלה זו נשאלת פעמים רבות מספור על ידי אנשים שונים; מתרימים למוסד, לקהילה, לבית כנסת או לבית חב"ד. אך אצל משפחת הבר השאלה הזו מקבלת משמעות שונה לגמרי. כאן אין הכוונה לגיוס כספים שישפר חיים גשמיים ורוחניים, אלא לתרומה של הצלת חיים כפשוטו, תרומת כליה.

ערב ראש השנה, כשאנו מתפללים ומבקשים שנה טובה מתוך בריאות איתנה, זהו זמן ראוי לדבר עם שליחיו של המקום בעולם הזה, כגישור בין רצון מזוקק לעשות טוב ליהודי אחר ובין הזקוק לכך. פתאום התהפכו החיים הרב אברהם ישעיהו הבר ז"ל הקים את ארגון 'מתנת חיים', שמטרתו לעודד תרומות כליה לטובת הזקוקים לכך, תוך ליווי מסור לאורך כל התהליך והנגשת המידע הרפואי, והכול מכל הלב. הרב הבר נפטר בקיצור ימים ושנים בתחילת מגפת הקורונה, וכיום עומדת בראש הארגון אלמנתו, הרבנית רחל הבר. חייהם היו כל כך שגרתיים, בניחות חרדי קלאסי. שום דבר לא הכין אותם לתפנית בחייהם שגרמה להקמת עמותת פורצת דרך, מהפכנית ומצילת חיים.

בעלי החליט למנף את זה למקום גבוה. כחודשיים לאחר ההתרמה ניסה בעלי לגייס תרומת כליה עבור בחור ושמו פנחס שהכיר במהלך טיפולי הדיאליזה. פנחס היה נער צעיר שנולד עם אי ספיקת כליות, וחיייו היו לא פשוטים כלל."

הרב הבר מחפש תורם בכל צורה אפשרית. הזמן עובר ולא נמצאת התאמה, ואז פנחס משום מקום מקבל דום לב ונפטר. "בניגוד לטבע שלו, האירוע הזה גרם לבעלי להישבר", משתפת בדמע הרבנית הבר, "והוא החליט למסור את נפשו על כל עניין תרומות הכליה. בעלי עוד לא ידע מה הוא הולך להקים ואיך זה הולך לקרות, אך הוא לא ראה דבר מולו מלבד המטרה.

"וכשחושבים על זה רגע, מדובר בהליך כירורגי, זה לא דבר של מה בכך. הייתי קצת סקפטית מול הנחרצות שלו שהעניין יתפוס תאוצה, אך בעלי אמר לי: 'אם הקב"ה אוהב את הפעולה שלי - הוא יעזור לי, ואם לא, ארד מזה, אבל אני חייב לנסות'. הוא אמר שגם אם זה לא יצליח, הוא לפחות יעשה השתדלות מצידו. זה אגב היה סוג של סלוגן אצלו, אנחנו לא קבלני הצלחה אלא קבלני השתדלות."

ואכן כך היה. הרב הבר נפגש עם רופאים להבנת הפרוצדורה לאשורה, עם מומחי אתיקה בגלל מורכבות העניין, עם מומחים סוציאליים, וכמובן עם רבנים. "הייתה בורות בנושא", מרחיבה הרבנית, "בעלי ישב עם גדולי ישראל ורבנים מכל המגזרים, בשביל להקיף את העניין מכל זווית אפשרית. אחר כך בעלי היה נוסע הרבה בכל הארץ להעלות מודעות, ואף פרסם חוברות הסברה רפואית לצד הסבר הלכתי והרצאות. זה הלך והתעצם לארגון שאנו היום.

"בשורה התחתונה, מספר תרומות הכליה גדל בקצב מסחרר. בשנה הנוכחית בוצעו 215 תרומות כליה, למרות ואולי בגלל המלחמה. כמות התרומות בארץ היא משהו שלא ניתן להסביר במילים, זה העם שלנו, עם של אהבת ישראל ורצון לתת מה שרק אפשר. כל כך מרגש לחשוב על תרומת כליה, זו פעולה שהיא חסד של אמת."

מעטפת מלאה

"בעלי היה מראשוני הנפטרים במגיפת הקורונה", מסיימת הרבנית את סיפורה האישי, "בהפתעה גמורה הוא נעלם מאיתנו, בגיל חמישים וחמש, בלי להיפרד ובלי להשאיר צוואה. האמת היא שלא הצלחתי לעכל את העניין, ועד היום אני מתקשה לנשום בלעדיו, אבל ידעתי שבסייעתא דשמיא אני חייבת להמשיך את החזון והחלום שלו. בעלי נפטר בהשתלה מספר שמונה מאות, והיום אנחנו אווזים בתרומה האלף ושבע מאות. תוך ארבע שנים המספר הכפיל את עצמו ואף מעבר לכך."

ובאמת, במסירות נפש של ממש, נכנסת הרבנית הבר לנעליו הגדולות של בעלה הדגול ומוכנה לעמוד בראש ארגון 'מתנת חיים'.

הרבנית רחל מגדירה את 'מתנת חיים' כשליחות חייהם, "כמו ששלוחי חב"ד מוצאים את מקום שליחותם במקומות שצריך אותם, כך בעלי ואני מצאנו את מקום השליחות שלנו. אנשים היו מכנים את בעלי מלאך, והוא בהתחלה לא אהב את זה, עד שפעם את הוא אמר לי שהם צודקים, מלאך זו מילה נרדפת לשליח, זה התחבר לו."

בהקשר לכך מספרת לי הרבנית הבר אפיזודה מעניינת על אישה חסידת חב"ד שתרמה כליה. היא מסבירה לי שיש למלא לפני התרומה טופס ובו כמה פרטים נצרכים, ושם יש סעיף שבו ניתן לרשום בקשות מיוחדות בקשר לתרומה. אותה אישה כתבה שאין לה בקשות מיוחדות, היא רצתה לפתוח בית חב"ד בארץ לא זרועה אך לא עלה בידה, על כן היא רוצה לתרום, וכך היא מרגישה שהיא מקימה בית חב"ד בתוכה. זה סיפור אחד בהקשר של שליחות, אך יש עוד הרבה סיפורים מיוחדים ומרגשים בארגון שעוסק בתחום כה עוצמתי.

הארגון מציע מעטפת רחבה לתורמי כליה, החל ממה שכבר פורט בקשר למידע רפואי והלכתי, עבור לליווי צמוד במהלך כל הפרוצדורה הרפואית וכלה במפגשים תקופתיים, מרגשים ויוצאי דופן. מעניין לדעת: רוב המתנדבים בארגון 'מתנת חיים' על שלל אגפיו ושירותיו הם תורמי כליה. "יש בכך היגיון", אומרת הרבנית הבר, "מתוקף ניסיונו, נכון שתורם 'בוגר' ילווה תורם חדש".

נוסף למענה ההלכתי, הרפואי והרגשי, הארגון מעוגן כחוק ויש ועדת אתיקה הקובעת את אופי ההתנהלות. "הוועדה באה להגן עלינו, וגם להכריע בסוגיות מורכבות", ומייד ממשיכה הרבנית הבר ומסבירה את כוונתה, "בדרך כלל, התורמים ייענו על פי סדר רישומם, אין קדימות למישהו מסוים. כנ"ל לגבי נתרמים, אנחנו לא מתעדפים מישהו על חשבון האחר, זה עובד על פי תור. בגדול, לרוב מי שנרשם ראשון יתקבל ראשון. יש לנו ארבע רשימות המחולקות לפי סוגי הדם, ומתוכן נפנה אל התורם הרלוונטי על פי הנחיות ברורות מאוד.

"אך לפעמים יש מקרים קשים ויוצאי דופן, למשל - לפני כמה חודשים הגיע אלינו בחור צעיר שנפצע בעזה ונגרם לו כשל כלייתי חמור. מייד קיבלנו רשות מהוועדה לקדם

חיים' מורכב מצוות נשי, מה שגורם לרבנית הבר לחוש בנוחות, ויוצר עוצמה מיוחדת בזכות כוחה של אישה. היא מוסיפה שעד היום נשארה שליחה בשדה החינוך, מחנכת כיתה ז'. "אני מרגישה שבבית הספר אפשר להעניק הרבה 'מתנות חיים', כי בסופו של דבר מתנת חיים לא מסתכם בתרומת כליה".

מפגש מרגש

ביקשתי לדעת, איך מביאים אדם להחלטה שהוא רוצה לתרום כליה, חלק מגופו ממש? כבר שמעתי על מתנדבים, אבל עוד לא קלטתי את המשמעות. הרבנית הבר עונה שהארגון לא 'מגייס' תורמים וודאי שלא משכנע, אלא מנגיש מידע. "מספר המתנדבים רק עולה ועולה, רואים שיש משהו עמוק שמניע אנשים להגיע להחלטה הזו. אצלנו, אם מישהו מעוניין לתרום כליה, הוא יקבל חשיפה רחבה לכל הנושא וליווי חם ומסור. יש כמובן תופעה רחבה של חבר מביא חבר, או בן משפחה של תורם שנדבק ברצון, ואנחנו שם בשבילו". לפני שלושה שבועות הרבנית הבר מקבלת שיחה מאדם חרדי בבקשה שתשכנע את אשתו שתסכים לרצונו לתרום כליה. הרבנית מסרבת. "אמרתי לו שהרצון שלו מוערך

אותו בתור כיוון שהוא פצוע מלחמה. לא היה מורכב להתאים לו כליה, וזה הפך את העניין לפחות מורכב. "כמו כן, אני רוצה להשלים את תמונת ההבנה בקשר לשינוי התודעה. אם בעבר אנשים נאלצו לשלם הון בחו"ל במקרה שלא הייתה התאמה לשום קרוב משפחה (כמו במקרה שלנו), היום אנחנו במקום אחר לחלוטין. גם במצב שאין התאמה בין בני משפחה אנחנו מבצעים התאמות, בין בן משפחה שרוצה לתרום למישהו אחר שזקוק לכך".

את הארגון מלווה רב פוסק הוראה. הרבנית הבר מגלה כי בעבר חשב בעלה את הכובע ההלכתי. "זה כובע שכמובן לא יכולתי לקחת לעצמי. פניתי אל הרב דוד אוסטרוף שליט"א, תורם כליה בעצמו, וביקשתי שישב לתורמים על שאלות הלכתיות. כשיש לרב ספק בגלל עניין מורכב, הוא פונה לרבנים נוספים להתייעצות".

ודבר אחר הוא הליווי הרפואי שמקבל הארגון. "מייד לאחר שבעלי נפטר, פנו אליי מנהלי מחלקות ורופאים מומחים ואמרו שאוכל לפנות אליהם תמיד לכל שאלה ועניין, ובאמת הם זמינים עבורנו גם בשעות הלילה המאוחרות לענות על שאלות".

בהתחשב בכלל הנתונים, ניתן להסיק כי התורם יקבל מעטפת ליווי מלאה, בכל פן הנדרש לכך. הרבנית מדמה זאת לחתונה שיש בה שושבינים רבים, ולכל אחד תפקיד אחר בעזרה לצליחת האירוע.

"אותה אישה כתבה שאין לה בקשות מיוחדות, היא רצתה לפתוח בית חב"ד בארץ לא זרועה אך לא עלה בידה, על כן היא רוצה לתרום, וכך היא מרגישה שהיא מקימה בית חב"ד בתוכה. זה סיפור אחד בהקשר של שליחות, אך יש עוד הרבה סיפורים מיוחדים ומרגשים"

"זו השליחות שלי"

הרבנית רחל הבר מניחה גם את הנקודות שהיוו חסם עבורה, כראשת ארגון חסד בהיקף ארצי המיועד לציבור הכללי. היא מדגישה שהמקום שלה כאישה בכלל לא פשוט עבורה, גם היום, "תמיד הייתי שם, אבל לקחת על זה אחריות זה משהו אחר לגמרי. הייתי מתלווה לבעלי רבות בפגישות עם רופאים, תורמי כליה ועוד. כשבעלי נפטר הרגשתי שכאישה חרדית קשה לי לעמוד בחזית, תמיד הייתי בעורף. "היו אנשים שהאמינו שהעמותה עומדת להיסגר, ולזה כמובן לא יכולתי להסכים. נאלצתי להתראיין לתקשורת, בהסרטה. מעולם לא הצטלמתי, זה נגד הטבע שלי ונגד האמונה שלי ש'כל כבודה בת מלך פנימה', אך עוד בשבעה התוודעתי לכמות הסכנות שארבו לעמותה, שגרמו לרבים לחשוש שכעת כשאין רגליים לארגון הוא יקרוס. שאלתי את הרבנים שבלי דעתם אני לא זזה אם נכון להיכנס לזה, ואמרו לי שאני חייבת. לקחתי על כתפיי את העול.

"את החשיפה קיבלתי על עצמי, אך אני משתדלת כשמתאפשר לוותר על הבמה הזו. אני מתפללת לקדש שם שמיים. הייסורים וחיבוטי הנפש שיש לי במקום הזה כאישה, לא פשוטים בכלל, אך זו השליחות שלי", מסיימת הרבנית הבר בדמעות של ממש. אגב, המשרד של 'מתנת

באמת, אבל לא אשכנע. אם אשתו לא מסכימה, יש לכבד את רצונה. שלום בית הוא ערך שקודם לכל". חשוב להבין, אדם לא יודע מראש למי הוא תורם. הרבנית הבר מזכירה במילה את הסיפור של ר' בצלאל יקונט שתרם כליה לר' יהודה מחפוף, שניהם מכפר חב"ד. "במקרה הזה הוא זכה לתרום למישהו שהכיר. ר' בצלאל שמע על הצורך והתעקש ש'עניי עירך קודמים', והיום הם ידידי נפש כאחים, אך ברוב המקרים התורם והנתרם נפגשים לראשונה ימים ספורים אחרי התרומה".

הרבנית הבר מתארת זאת כמעמד מהמרגשים ביותר שיש, שלרוב לשני הצדדים יהיה קשה לבטא זאת במילים. "בדרך כלל הנתרם אומר שאין לו מילים, והוא לא יודע איך לומר תודה, והתורם יגיד תודה על הזכות הגדולה. היה לאחרונה תורם כליה שאמר למי שנתרם ממנו 'הכליה שלך הייתה מופקדת אצלי עשרים ותשע שנה, והיום אני מחזיר לך את זה', והוא לא היחיד". הרבנית הבר אומרת שהמושג מרגיש כאסיר, לא יודע איך להודות למי

ששחרר אותו מהכבלים, והתורם שם כדי לפוגג את התחושה ולומר תודה על האפשרות. זה מראה שפותח את הלב, לראות את דרך הנתנה.

וברוח העיתוי, ערב ראש השנה, תהיתי אם הרבנית הבר מרגישה שבידיהם מונחים 'גורלות' של אנשים, והיא מבקשת להביא את גישת בעלה בנושא. "בעלי היה עונה לשאלות ברוח הזו שלדיני נפשות היו יושבים שבעים ואחד זקני הסנהדרין, ואין שום מצב בעולם הזה שבו בן אדם אחד קטן יקבע 'מי יחיה ומי ימות'. גם אני, אישה פשוטה מהעם, אין לי שום אפשרות לעמוד במקום הזה תוך הרגשה שמשוהו, אפילו קטן ביותר, בידיים שלי.

"אני לא עוסקת בדיני נפשות, זה גדול עליי, המקום שלי הוא 'בידך אפקיד רוחי'. אני בידיו של הקב"ה, ושליחה שלו. אעשה מה שאני יודעת לעשות, ולא אזוו בלי דעת תורה ודעת מומחים. אני מתבטלת לחלוטין במקום שלי, ומרגישה זכות עצומה שה' נתן לי להיות עסוקה במקום של נתינה, במקום של חיים, אבל זה לא קשור אליי, אלו הילדים של הקב"ה. מול העיניים שלי תמיד עומד 'הרפו ודעו כי אנכי אלקים', וזה מה שמוביל אותי, כי האחריות עליו. אם הייתי מרגישה אחרת, לא הייתי ישנה בלילות".

להיוולד מחדש

לפני סיום השיחה המרתקת ביקשתי מהרבנית הבר מסר עבור כל אחת מאיתנו, גם מי שאינה יכולה לתרום כליה, ערב השנה החדשה הבאה עלינו לטובה. הרבנית נענתה בשמחה.

הרבנית פותחת בסיפור שזועק מסר הרלוונטי לכל ימות השנה ועוד יותר בימים אלו: "הגיעו לביתנו לפני כתשע שנים זוג בני חמישים שעלו לארץ מניו ג'רזי. האישה רצתה לתרום כליה ובעלה הסתייג וחרד מזה. הם הגיעו לשמוע פרטים על התרומה.

"בעלי שאל את האישה מה מביא אותה לתרום כליה והיא סיפרה שהם נשואים כבר עשרים ותשע שנים ולא זכו לפרי בטן. מפאת גילם המתבגר היא רוצה להעניק חיים באופן הזה. היא רצתה מאוד לתרום לאדם צעיר שיתחתן בעקבות התרומה והיה לו ילדים לזכותה.

"אחרי

שבעלה אישר את

העניין, 'שידכנו' אותה לאדם צעיר מאשקלון

בן עשרים ושתיים. היא אכן תרמה לו ושנתיים מאוחר יותר הוא התחתן, והיא ובעלה היו שושבינים בחתונה.

כשנולדה לזוג הצעיר ילדה אמרו לה שזו הילדה שלה. כל שבוע האישה הנתרם מתקשר אליה ומאחל לה 'שבת שלום אימא', 'תודה רבה אימא'. כשחושבים על זה, היא במידה מסוימת ילדה אותו ונתנה לו חיים.

"בעלי זכרונו לברכה היה אומר מעל כל במה, ואני חוזרת על דבריו תמיד, שאכן לא כל אחד יכול ורשאי לתרום כליה, אבל לכולנו יש האפשרות וממילא החובה לתרום לאחרים; אצל האחת התרומה תתבטא באוזן קשבת לחברתה, אצל האחרת בחיוך מאיר למי שסביבה. כל מחמאה, עצה ומילה טובה עוזרות לנו להביא את העולם למקום מתוקן יותר.

"בראש השנה שבו ה' חותך חיים לכל חי אנו מבקשים מהקב"ה שייתן לנו מתנת חיים, חיים גשמיים וחיים רוחניים. רגע לפני הבקשה הזו אנו צריכות להתבונן ולתת מתנת חיים לזולת, כל אחת במה שהיא יכולה לתת".

סיפור מרגש נוסף המדבר אף הוא בעד עצמו הוא של אישה מביתר עילית שבאה להתעניין בתרומת כליה.

מספרת הרבנית: "בעלי שאל אותה כפי שנהג לשאול את כל מי שרצה לתרום, מה הסיבה שהביאה אותה לתרום. להפתעתנו היא בתגובה הוציאה מתיקה תמונה של חמישה ילדים מתוקים. למראה פרצופינו הנדהמים היא הסבירה בפשטות שאלו מתנות שהיא קיבלה מה', נוסף לכך יש לה בעל טוב ודירה והיא מרוצה ממה שיש לה. סיכמה האישה שהיא שאלה את עצמה כל הזמן מה היא נותנת לאדם אחר בתמורה לכל הטוב הזה שהיא מקבלת מה', וכך היא הגיעה לתרומת כליה".

מסכמת הרבנית הבר את הריאיון המיוחד: "בימים אלה שלכולנו יש 'רשימת בקשות', נחשוב רגע מה אנחנו יכולות לתת. בשורות טובות וישועות לכולנו".

ונאחל כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, בטוב הנראה והנגלה.